

Genero-indarkeriaren eragina haurrengan eta nerabeengan

The impact of gender violence on childhood and adolescence

Ainhoa Zabaleta Rueda

Lehen Arretako pediatra, Pasai San Pedroko Osasun Zentroa, Pasaia (Gipuzkoa)

ainhoa.zabaletarueda@osakidetza.eus

Laburpena

Emakumearen aurkako indarkeria munduan gehien hedatu den indarkeria mota bat da. Indarkeria mota askotakoa izan daiteke: fisikoa, sexuala, psikologikoa, emozionala eta ekonomikoa, besteak beste.

Genero-indarkeriak ez die emakumeei bakarrik eragiten, haien seme-alabengan edo etxean bizi diren beste adingabeengan ere eragin handia baitu.

Familia gizarteratzeko eta sozializatzeko daukagun lehen sistema da. Hortaz, genero-indarkeria ematen den etxeren batean hazteak gizonak emakumearekiko duen nagusitasuna normalizatzen den tes-tuingururen batean haztea ekar lezake, baita pertsonen arteko menderatze-harremana eta abusuzko tratua onartzea ere.

Haurraren garapenean indarkeriak dituen eraginak haurdunalditik has daitezke. Amaren gehiegizko estresak eta ondoriozko kortisol-igoerak fetuaren nerbio-sistema zentrolean eragina izan dezakete, baita material genetikoaren adierazpenean ere, aldaketa epigenetikoaren bitartez. Bestalde, haurtzaroan jasandako estres toxiko kronikoaren ondoriozko aldaketa fisiologikoek helduaroan ere estresa-rekin lotutako gaixotasun kronikoak eta bizimodu osasungaitzak eragin ditzakete.

Osasun-arloko kontsultetan genero-indarkeriaren susmoa dagoenean, gai honen inguruan galdetzea ezinbestekoa da. Izan ere, indarkeriaren hautemate goiztiarrak haurtzaroan eta helduaroan izango dituen ondorioak gutxitu baititzake.

Gako-hitzak: genero-indarkeria, haur, nerabe, tratu txarrak

Abstract

Violence against women is one of the most widespread types of violence in the world. Violence can be of various types: physical, sexual, psychological, emotional and economic, among others.

Gender-based violence does not only affect women, it also affects their sons and daughters or other minors living at home.

Considering that the family is the first system we have for socialization, growing up in a home where gender violence is given could lead to growing up in a context where the dominance of men over women is normalized. Also accepting interpersonal dominance and abusive treatment.

The effects of violence on a child's development can begin from the time of pregnancy. Excessive maternal stress and excessive cortisol increase can affect the central nervous system of the fetus, as well as the expression of DNA, because it can cause epigenetic changes.

The physiological changes that can be caused by chronic toxic stress in childhood also lead to stress-related chronic diseases and unhealthy lifestyles in adulthood.

When there is a suspicion of gender-based violence, we have a duty to ask about this issue during health consultations. In fact, early detection can reduce the effects that will last in childhood and adulthood.

Keywords: Gender violence, domestic violence, child, teenager, abuse

1. Sarrera

Emakumearen aurkako indarkeria munduan gehien hedatu den indarkeria mota bat da. Artikulu honetan genero-indarkeriak haurrengan eta nerabeengan dituen ondorioak azalduko ditugu. Genero-indarkeria gizonen batek emakume den bikotekide edo bikotekide ohiaren aurka egiten duena da. Indarkeria mota hau, generoen estereotipoak jarraituz, gizartean gizonak duen menderatze-harremanean oinarritzen da, eta gizon eta emakumeen arteko desberdintasunaren muturreko adierazpena da. Indarkeria mota askotakoa izan daiteke: fisikoa, sexuala, psikologikoa, emozionala eta ekonomikoa, besteak beste (**1. eta 2. taulak**).

Genero-indarkeriak ez die emakumeei bakarrik eragiten, haien seme-alabengan edo etxean bizi diren beste adingabeengan ere eragin handia baitu. Legez, 2015etik biktima zuzenak dira, indarkeriaren testigu izan edo ez (1, 2).

2. Datuak eta definizioak

2019an Espainiako Berdintasun Ministerioak argitaratutako *Macroencuesta de violencia contra la mujer* analisiak dio Estatuan bizi diren 16 urte edo gehiagoko emakume guztien artean, %32,4k gutxienez indarkeria pairatu duela bere bizitzako uneraren batean egungo edo iraganeko bikotekideengandik (3).

Indarkeria jasan zuten eta seme-alabak zituzten emakumezkoen %54,1ek beren seme-alabek indarkeria pasarteak ikusi edo entzun zituztela baieztatzen du. Halaber, %51,7k haurrek beraiek bikotekidearen eskutik indarkeria pairatu zutela baieztatzen du. Berdintasun Ministerioaren datuen arabera, 2013az geroztik, aitek 60 haur eta nerabe erail dituzte; 2024ko urtarriletik apirilera, 7 (4).

Familia gizarteratzeko eta sozializatzeko daukagun lehen sistema da. Hortaz, genero-indarkeria ematen den etxeren batean hazteak, gizonak emakumearekiko duen nagusitasuna normalizatzen den testuingururen batean hezteak ezarri lezake, baita pertsonen arteko menderatze-harremana eta abusuzko tratua onartzea ere. Gainera, eredu horrek, pertsonen arteko liskarretan, agresibitatea eta abusuzko tratua erabiltzea onartzen ditu.

1. taula. Seme-alaben esposizioa genero indarkeriarekiko.

ESPOSIZIO MOTA	DEFINIZIOA
Jaiotza ingurukoa	Emakumearen aurkako indarkeria haurdunaldian
Esku-hartzea	Umea edo nerabea emakumea babesten saiatzen da
Biktimizazioa	Umea edo nerabea amari zuzendutako indarkeria fisiko edo psikologikoaren hartzaile da
Partaidetza	Umeak edo nerabeak erasotzaileari obeditzen dio. Ama zelatatu edo salatzen du
Lekuko presentziala izatea	Umeak edo nerabeak zuzenean ikusten ditu erasoak
Entzutea	Umeak edo nerabeak eztabaida eta borrokak entzuten ditu
Erasoaren berehalako ondorioak behatzea	Umeak edo nerabeak ubeldurak eta zauriak ikusten ditu, altzari hautsiak, arrotzen presentzia (polizia...) eta abar.
Ondorioak jasatea	Amaren ondorio fisikoaren edo emozionalaren eragina jasaten du
Gertatutakoari buruz entzutea	Helduen arteko elkarrizketak entzuten ditu
Ezjakintasuna	Ez daki zer gertatu den, bera ez dagoenean gertatzen delako

Iturria: Holden G.W. "Children exposed to domestic violence and child abuse: terminology and taxonomy". Clinical child and family psychology review, 6 (2003).

2. taula. Beste indarkeria mota batzuk.

<p>INDARKERIA BIKARIOA: Emakumeari min egiteko haurrengan egiten den indarkeria. Emakumea da kaltetu nahi dena, eta kaltea hirugarren baten bidez egiten da. Haurrak kaltetzea edo erailteza emakumeari muturreko mina eragitea da (Vaccaro, S. 2012)</p>
<p>GURASOEN ALIENAZIO SINDROMEA: Horrela definitu zuen R. Gardnerrek 1985ean: Haurrak aurretik maitatua den guraso batenganako gutxiespen-kanpaina sortzea, justifikatu gabeko beldurra eta etsaitasuna piztuz hasten dena, eta dibortzio-prozesuan haurraren zaintzarako auzietan gertatu ohi den haurrekiko manipulazio-modua dena. Era honetan, haurraren nahiak ez dira kontuan hartzen. Entitate kliniko gisa baztertu dute osasunarekin eta buruko nahasteekin erlazionatutako munduko bi erakunde onetsienek: Osasunaren Mundu Erakundeak (OME) eta American Psychological Association-ek (APA).</p>
<p>INDARKERIA INSTITUZIONALA: Erakundeek eta funtzionarioek bere eginkizunetan eragiten duten indarkeria. Protokoloek, utzikeriak, gabeziak... pertsonaren kaltea sortzen duenean. Formazio eta genero ikuspegi faltak ere eragin dezake.</p>

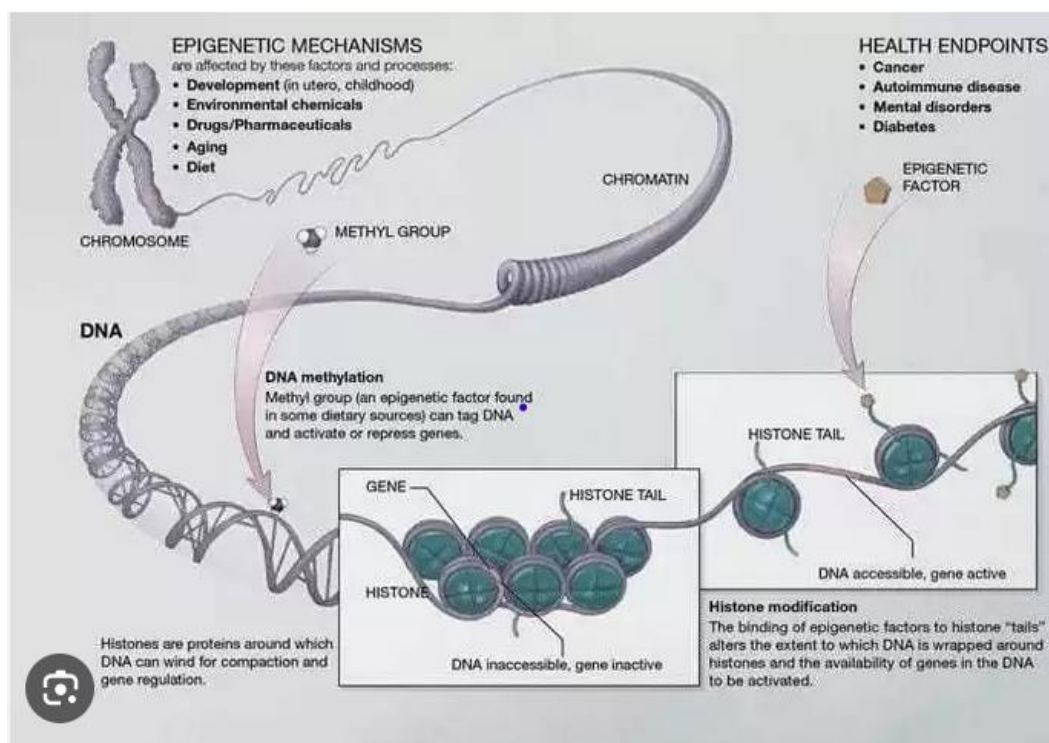
3. Indarkeriaren ondorioak haurrengan eta nerabeengan

Indarkeria ematen den etxeren batean hazteak beldurrarekin, etengabeko tentsioarekin, segurtasun-faltarekin, minarekin, erruduntasunarekin, ama eta aitarekiko leialtasun-arazoeekin... haztea esan nahi du. Beraz, genero-indarkeriak beti izango du inpaktua haurren eta nerabeen bizitzan eta garapenean. Hala ere, bakoitzarengan izango duen inpaktua desberdina izango da, haurtzaroan bizi diren esperientzia kaltegarrien ondorioak kausa askotakoak baitira.

“Eredu Ekologikoaren” (Bronfenbrenner, 1979) arabera, tratu txarrek haurren eta nerabeen garapenean duten eragina pertsona eta inguru (mikrosistema) desberdinekin duten harremanaren ondorioa da. Beraz, indarkeria bezalako esperientzia kaltegarri batek izan ditzakeen ondorioak arrisku-faktore eta babes-faktoreen arteko elkarrekintzan oinarritzen dira (5). Arrisku-faktoreak, besteak beste, haurrak 5 urte baino gutxiago izatea, indarkeriaren intentsitatea, maiztasuna edo kronikotasuna edo atxikimendu desegokia dira. Babes faktoreak, berriz, detekzio azkarra, ama edo erreferentziazko heldu baten babesa, atxikimendu egokia, erresilientzia edo inguruaren babes-erantzuna izan daitezke.

Haurraren garapenean indarkeriak dituen eraginak haurdunalditik has daitezke. Amaren gehiegizko estresak eta ondoriozko kortisol-igoerak fetuaren nerbio-sistema zentrolean eragina izan dezakete, baita material genetikoaren adierazpenean ere, aldaketa epigenetikoaren bitartez (6) (**1. irudia**).

1. irudia. Trauma osteko estresak eragindako aldaketa epigenetikoak.

Iturria: Campello Dénez, MC. "Trastorno de estrés posttraumático como desencadenante de cambios epigenéticos en el cuerpo". *Revista Científica multidisciplinar Núcleo del Conocimiento*. 2020.

Umetokiko inguruneak fetuaren aldaketa funtzionalak eta estrukturalak baldintzatu ditzake, epe laburreko zein luzeko ondorioekin. Ondorioetako batzuk umetoki barneko hazkuntza atzeratua, mikroze-falia, atzerapen psikomotorea, jaiotza goiztiarra, atxikimendu-nahasmendua eta amarengandiko edoskitze-zailtasunak izan daitezke, bestek beste (**3. taula**) (7, 8).

Bestalde, haurtzaroan jasandako estres toxiko kronikoaren ondoriozko aldaketa fisiologikoek, helduaroan ere estresarekin lotutako gaixotasun kronikoak eta bizimodu osasungaitzak eragin ditzakete. Adibidez, obesitatea, biriketako gaixotasun kronikoak, gibleko gaixotasunak, gaixotasun iskemikoak, adikzioak, depresioa edo suizidiorako joera (9, 10, 11).

3. taula. Genero-indarkeriaren eraginpean haztearen ondorioak haurtzaroan.

BULARREKO HAURRAK ETA HAUR TXIKIAK
Lo egiteko zailtasunak Elikadura-arazoak Gehiegizko negarra Loturaren arazoak Garapen psikomotorraren atzerapena
ESKOLAURREKO HAURRAK
Jokabide-arazoak, jokabide oldarkorra Beldurra, antsietatea Trauma osteko estresaren sintomak Portaera erregresiboak, lo-arazoak
ESKOLA HAURRAK
Arreta-arazoak. Hiperaktibitatea Arazo emozionalak, jokabide-arazoak Eskola errendimendu eskasa. Bullying-a / joera oldarkorra Kexa somatikoak Hurrek gurasoen rola egokitzea
NERABEAK
Adikzioak edo kontsumo problematikoak Eskola uztea Harremanetarako ezintasuna, depresioa, antsietatea Indarkeriazko jokaera Elikadura-nahasmendua Promiskuitate sexuala, sexu-jokabide arriskutsuak

Iturria: Franchek-Roa, KM. "Intimate partner violence: Childhood exposure". Up to Date. 2021. "En la violencia de género no hay una sola víctima". Save the Children. 2011.

4. Ondorioak

Haurrengan agertzen diren indarkeriaren zantzu eta sintoma gehienak ez dira espezifikoak. Hala ere, hurrek aipatutako adierazle bat baino gehiago dutenean, edo genero-indarkeria susmoa dagoenean, osasun-arloko kontsultetan gai honen inguruan galdetzea ezinbestekoa da. Izan ere, indarkeriaren hautemate goiztiarrak haurtzaroan eta helduaroan izango dituen ondorioak gutxitu baititzake.

5. Bibliografia

1. 8/2015 Lege Organikoa, uztailaren 22koa, Haurrak eta Nerabeak Babesteko Sistema aldatzen duena. Estatuko aldizkari ofiziala. 2015eko uztailak 23 [azken sarbidea: 2024-07-15]. Eskuragarri:
https://www.boe.es/boe_euskera/dias/2015/07/23/pdfs/BOE-A-2015-8222-E.pdf
2. 26/2015 Lege Organikoa, uztailaren 28koa, Haurrak eta Nerabeak Babesteko Sistema aldatzen duena. Estatuko aldizkari ofiziala. 2015eko uztailak 29 [azken sarbidea: 2024-07-15]. Eskuragarri:
<https://www.boe.es/eli/es/l/2015/07/28/26/con>
3. Genero-indarkeriaren aurkako Gobernuaren Ordezkaritza. Emakumeen aurkako indarkeriari buruzko makroinkestak 2019. Espainiako berdintasun Ministerioa. 2020. Eskuragarri:
<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/macroencuesta2015/macroencuesta2019/>
4. Genero-indarkeriaren aurkako Gobernuaren Ordezkaritza. Genero-indarkeriak eragindako hildakoen estatistika. Espainiako berdintasun Ministerioa. [internet] [Azken sarbidea: 2024-07-15]. Eskuragarri:
<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/victimasmortales/fichamenores/home.htm>
5. Morelato, G. Resiliencia en el maltrato infantil: aportes para la comprensión de factores desde un modelo ecológico. *Revista Psicología*. 2011;29(2)
6. Moreno-Villares, JM et al. Los primeros 1000 días: una oportunidad para reducir la carga de las enfermedades no transmisibles. *Nutr. Hosp.* 2019;36(1)
7. Silva-López, CM; Hernández, I. Programación fetal, estrés tóxico intrauterino y consecuencias en el producto. *Rev. Fac. Med. Hum.* 2020;20(2)
8. National Scientific Council on the Developing Child. (2005/2014). Excessive Stress Disrupts the Architecture of the Developing Brain: Working Paper 3. Updated Edition. [Azken sarbidea: 2024-07-15]. Eskuragarri:
<http://www.developingchild.harvard.edu>
9. Felitti, VJ et al. Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *Am J Prev Med.* 1998;14(4):245-58.
10. Ramírez-Vélez, R. Programación Fetal in útero y su impacto en la salud del adulto. *Endocrinología y nutrición*. 2012;59(6)
11. Franchek-Roa, KM. Intimate partner violence: Childhood exposure. UptoDate; Blake D (Ed.). [Azken sarbidea: 2024-07-15]. Eskuragarri:
<https://www.uptodate.com/contents/intimate-partner-violence-childhood-exposure>.